

ПРОБЛЕМА РЕАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ В ФІЗИЧНОМУ ВИХОВАННІ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ**В.В. Колосовська**

Білоцерківський національний аграрний університет

вул. Франка, 68, м. Біла Церква, 09100, Україна. E-mail: vlada-k74@ukr.net

Анотація. Стаття присвячена реалізації особистісно орієнтованого підходу в фізичному вихованні студентів вищих навчальних закладів. Акцентується увага на вирішенні завдань, які висуває сучасна педагогіка, де центральне місце займає особистість вихованця. У праці здійснено аналіз науково-педагогічної літератури щодо базових понять та основних положень реалізації особистісно орієнтованого підходу в закладах освіти. Розглянуті основні складові вище вказаного підходу, що передбачають ефективну реалізацію завдань фізичного виховання, де студенти стають активними учасниками навчально-виховного процесу. Розкривається роль особистісно орієнтованого підходу під час організації навчальних і позанавчальних занять зі студентами, необхідність формування позитивного ставлення до занять фізичними вправами і спортом. Висвітлено важливість урахування індивідуальних психологічних і фізичних особливостей студентів під час реалізації даного підходу в фізичному вихованні студентів вищих навчальних закладів.

Ключові слова: особистісно орієнтований, підхід, фізичне виховання, студенти

ПРОБЛЕМА РЕАЛИЗАЦИИ ЛИЧНОСТНО ОРИЕНТИРОВАННОГО ПОДХОДА В ФИЗИЧЕСКОМ ВОСПИТАНИИ СТУДЕНТОВ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ**В.В. Колосовская**

Белоцерковский национальный аграрный университет

ул. Франка, 68, м. Белая Церковь, 09100, Украина. E-mail: vlada-k74@ukr.net

Аннотация. Статья посвящена реализации личностно ориентированного подхода в физическом воспитании студентов высших учебных заведений. Акцентируется внимание на решении задач, которые выдвигает современная педагогика, где центральное место занимает личность воспитанника. В труде осуществлен анализ научно-педагогической литературы относительно базовых понятий и основных положений реализации личностно ориентированного подхода в заведениях образования. Рассмотрены основные составляющие выше указанного подхода, которые предусматривают эффективную реализацию заданий физического воспитания, где студенты становятся активными участниками учебно-воспитательного процесса. Раскрывается роль личностно ориентированного подхода при организации учебных и внеучебных занятий со студентами, необходимость формирования позитивного отношения к занятиям физическими упражнениями и спортом. Отражена важность учёта индивидуальных психологических и физических особенностей студентов при реализации данного подхода в физическом воспитании студентов высших учебных заведений.

Ключевые слова: личностно ориентированный, подход, физическое воспитание, студенты

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ. У ході вирішення завдань, які висуває сучасна освіта, також постають питання подолання ряду протиріч, що виникають між існуючими соціально-економічними вимогами суспільства, які впливають на формування загальнолюдських цінностей та провідними педагогічними положеннями, де центральне місце займає особистість вихованця.

Як зазначає В.І. Тинний, «всебічний аналіз наукової думки сьогодення дозволяє зробити висновки про характерні зміни загальної наукової парадигми на користь визнання особистості, як одного із головних факторів загального комплексу процесів, що відбуваються в сучасному суспільстві» [13, с. 196]. За словами науковця, «в центрі уваги чисельних досліджень постає процес формування її індивідуальних та особистісних якостей, створення сприятливих умов для їх всебічного вдосконалення, збагачення практичного та теоретичного досвіду, а також обов'язкового набуття умінь і навичок самостійного розвитку відповідно до власних потреб та цілей із врахуванням об'єктивних факторів, які визначають умови діяльності людини» [13, с. 197].

Зрозуміло, що у такому випадку пріоритетного значення набувають ідеї гуманістичної концепції.

На думку І.А. Кузнєцової, «гуманізм визначається як розуміння цінності й індивідуальності кожної людини, пошана до особистості та її гідності, толерантне ставлення до людини будь-якої національності, соціального статусу та особистих якостей. Освіта є могутнім знаряддям перетворення суспільства. Гуманізація є одним із найголовніших завдань реформування сучасної освіти» [6, с. 65].

АКТУАЛЬНІСТЬ РОБОТИ. Постійний пошук удосконалення форм, методів та засобів, у якому перебувають працівники педагогічної галузі, не випадковий, оскільки сучасність диктує нові вимоги кожному наступному поколінню. Під час вирішення будь-яких освітніх завдань, прогресивні теоретичні надбання та практичний досвід завжди починають свій шлях від суб'єктів навчально-виховного процесу.

Так, О.Г. Гладощук, В.М. Тонконог вказують, що «в умовах соціально-економічної кризи, яка склалася в Україні, однією з першочергових стає соціально-значуща проблема – підготовка висококваліфікованих фахівців-професіоналів, що поєднують у собі глибокі спеціальні знання, високу професійну підготовленість, загальну та особистісну культуру» [3, с. 78].

Відомим є той факт, що фізична культура є частиною загальної культури. Тому фізичне виховання має стати невід'ємним способом життя студентів. Формування позитивного ставлення до занять фізичними вправами і спортом є першочерговим завданням суспільства взагалі, починаючи від сім'ї, оточення, у якому перебуває людина, а також освітніх закладів.

Важливим, на думку В.В. Лаппо, є «розвиток інтелектуальних, моральних, творчих якостей майбутнього фахівця, що сприяє якомусь кращому виконанню професійних завдань і формує стале відчуття задоволення своєю працею» [7, с. 74].

Тобто про належний рівень професійного зростання студентів свідчить не лише наявність теоретичної обізнаності та практичних навичок, а також здатність до самовиховання, постійного вдосконалення психологічної і фізичної сутності особистості. Але на жаль, дедалі частіше, сучасна молодь потрапляє під вплив соціальних і побутових умов. Дехто стає на хибний шлях зловживання палінням, алкоголем та наркотичними засобами. Інші – мусять поєднувати навчання і працю. А де кого заняття фізичними вправами взагалі не на першому місці. Така спрямованість студентського життя надає привід зауважити, що ціннісні орієнтації були і залишаються головними у мотиваційній сфері людини, а також виконують роль рушійної сили щодо реалізації прагнень.

І.А. Кузнецова акцентує увагу на положеннях Національної доктрини розвитку освіти України у XXI ст., у яких вказується, що «гуманістичні цінності освіти зумовлюють зміну авторитарно-дисциплінарної моделі навчання на особистісно-орієнтовану» [6, с. 65].

О.В. Голованова зауважує, що в сучасних умовах особистість досліджується у рамках особистісно-орієнтованого підходу, який визнає активну природу людини і має на увазі послідовне ставлення педагога до особистості як до самосвідомого відповідального суб'єкта виховної діяльності [4, с. 27].

Оскільки основою розвитку та підготовки фахівця є стан здоров'я, тож зрозуміло, що тільки фізично і психологічно здорова людина може стати конкурентноспроможним членом ринку праці. Тому сучасне фізичне виховання у вищих навчальних закладах повинно дотримуватися здоров'язберігаючого напрямку. Досягнення належного результату в даному напрямку неодмінно відбудеться, якщо особистісно орієнтований підхід стане систематичною складовою навчально-виховного процесу.

Розглядаючи проблему реалізації особистісно орієнтованого підходу, слід відзначити, що даній тематиці присвячено чимало праць.

Різні аспекти організації навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах, на основі використання особистісно орієнтованих технологій, висвітлено у дослідженнях І.Г. Брітченка, Н.П. Волкової, О.В. Горбатюк, М.В. Гриньової, Р.О. Гришкової, Н.В. Гузій, С.С. Ізбаш,

А.А. Коробченко, В.Ю. Стрельнікова та інших науковців.

Питання щодо реалізації особистісно орієнтованого підходу в процесі фізичного виховання студентів вищих навчальних закладів розглядали Г.П. Грибан, С. Гуменюк, Н.Ю. Довгань, О.М. Олійник, Ю.С. Сорокін, В.В. Тимошенко, П.П.Ткаченко та ін.

Мета статті – здійснити аналіз науково-педагогічної літератури щодо базових понять та основних положень реалізації особистісно орієнтованого підходу в процесі фізичного виховання студентів вищих навчальних закладів.

МАТЕРІАЛ І РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ. На початку дослідження ми вирішили виявити складові поняття «підхід». У своїх працях Е.Н. Степанов вказує, що більшість дослідників вважають, що «підхід» включає в себе три основні компоненти: основні поняття, що використовуються в процесі пізнання або перетворення; принципи як вихідні положення або головні правила діяльності, що здійснюється; прийоми та методи побудови процесу пізнання або перетворення [12, с. 3].

У визначенні терміну «особистісно орієнтований», С.Л. Яценко звертає увагу на те, що «у сучасній педагогічній теорії поняття особистісно орієнтований», у написаннях «особистісно-орієнтований», «особистісно-зорієнтований», «особистісноорієнтований», «особистісно орієнтований» і подібне співвідноситься з такими категоріями як підхід, освіта, навчання, освітній процес, педагогіка» [15].

Так, у «Педагогічному словнику» за редакцією М.Д. Ярмаченка, поняття «особистісний підхід» визначається як «послідовне ставлення педагога до вихованця як до особистості, як до самосвідомого відповідального суб'єкта власного розвитку і як до суб'єкта виховної взаємодії» [11, с. 351]. Також у даному джерелі зазначається, що «особистісний підхід передбачає допомогу вихованцеві в усвідомленні себе особистістю, у виявленні розкритті її можливостей, становленні самосвідомості, самореалізації і самоутвердження» [11, с. 351]. «Важливо, щоб колектив, без якого виховання особистості неможливе, водночас виступив гарантом реалізації можливостей кожної людини» [11, с. 351].

О.Є. Коваленко вважає що «особистісний підхід доцільно розглядати як важливий психолого-педагогічний принцип, основу якого складає сукупність вихідних теоретичних положень про особистість та практичних методичних засобів, що сприяють її цілісному розумінню, вивченню та гармонійному розвитку. Інакше кажучи, особистісний підхід – це певний методологічний інструментарій, розробка якого має спиратися на синтез видобутих психологічних та педагогічних наукою закономірностей будови, функціонування та розвитку особистості» [5].

О.В. Голованова зауважує, що особистісно-орієнтована освіта відрізняється від знанневої парадигми побудови навчально-виховного процесу тим, що в особистісно-орієнтованому підході:

забезпечується орієнтир на самостійний пошук, самостійні відкриття учня, відбувається виявлення і облік його схильностей і переваг; встановлюється обсяг знань, розрахований для кожного учня з урахуванням його пізнавальних здібностей; забезпечується активність кожного учня урахуванням його можливостей та індивідуальних схильностей [4, с. 31].

Розглянемо сутність поняття «особистісно-орієнтований підхід» О.П. Аксьонова та А.М. Гурєєва, вказують, що «особистісно-орієнтований підхід – це синтезована дефініція, яка складається з понять «особистісне» та «зорієнтоване». «Особистісний – що стосується кого-небудь як особистості, індивідуальності; пов'язаний з виявом особистих, індивідуальних рис, особливостей» [1, с. 6]. «Орієнтація (від лат. – *oriens* – схід) означає визначення положення, сукупність дій, спрямованих на що-небудь або кого-небудь, «здатність суб'єкта дії». Отже, особистісно-орієнтоване – це сходження до особистості, спрямування до її цінностей, її унікального та неповторного «Я» [1, с. 6]. На думку науковців, «авторитетною є думка вченого І. Беха, який вважає, що особистісно-орієнтований підхід повинен суттєво гуманізувати виховний процес, максимально розкрити потенційні можливості дитини, стимулювати її до особистісно розвивальної творчості» [1, с. 6].

Е.Н. Степанов вважає, що у визначенні особистісно орієнтованого підходу відображено суть і виділено найбільш важливі його аспекти, такі як: особистісно орієнтований підхід є, передусім, орієнтиром у педагогічній діяльності; він є комплексною освітою, що складається з понять, принципів і способів педагогічних дій; даний підхід пов'язаний зі спрямуваннями педагога сприяти розвитку індивідуальності учня [12, с. 3].

Аналіз науково-педагогічної літератури, який провели О.П. Аксьонова та А.М. Гурєєва свідчить, що «аналіз тлумачення поняття «особистісно-орієнтований підхід» різними авторами (І. Бех, П. Бідняк, Л. Головіна, Н. Гонтаровська, Л. Діордиця, С. Євсєєв, Ю. Копилов, С. Подмазін, Є. Степанов, Н. Фролова, В. Шилько, Б. Яковлев та ін.) дозволив визначити такі аспекти щодо його формулювання: утвердження людини як найвищої цінності з власним суб'єктним досвідом; найповніше розкриття здібностей та індивідуальності кожної людини; створення максимально сприятливих умов для розвитку й саморозвитку особистості; виявлення та активне використання індивідуальних особливостей у навчальній діяльності; позиціонування людини як суб'єкта своєї діяльності в умовах вільного вибору форм, засобів; створення особистісно-розвивальної ситуації, здатної розвивати критичне мислення особистості як форми виявлення її самостійності» [1, с. 6].

У своїй праці В.В. Орел зазначає, що «особистісно орієнтований підхід висуває у центр виховної системи особистість, зосереджуючи увагу на необхідності створення комфортних,

безконфліктних і безпечних умов для її розвитку, реалізації природних потенціалів» [10]. «Провідними засадами тут є самоцінність особистості, глибока повага та емпатія до неї, врахування її індивідуальності» [10].

На думку Є.Н. Степанова до основних понять особистісно орієнтованого підходу можна віднести наступні: індивідуальність – неповторна своєрідність людини або групи, унікальне поєднання в ній одиничних, особливих і загальних рис, що відрізняє їх від інших індивідів і людських спільностей; особистість – системна якість, що постійно змінюється і проявляється як стійка сукупність властивостей індивіда, яка характеризує соціальну суть людини; самоактуалізуюча особистість – людина усвідомлено і активно реалізовує прагнення стати самим собою, якнайповніше розкрити свої можливості і здібності; самовираження – процес і результат розвитку, прояв індивідом властивих йому якостей і здібностей; суб'єкт – індивід або група, що має усвідомлену і творчу активність і свободу в пізнанні і перетворенні себе і навколишньої дійсності [12, с. 3].

За дослідженнями М. Лук'янової, особистісно-орієнтований підхід дозволяє створювати засобами освіти, педагогічної діяльності максимально повні можливості для життєвого самовизначення учнів, у рамках якого питання здоров'я – фізичного, психоемоційного, соціально-психологічного, особистісного, морального, духовного – та проблеми усвідомленого прийняття здорового способу життя займають визначальне місце як чинник і умову життєвого успіху, благополуччя, самореалізації і повноцінного функціонування [8, с. 58].

Як бачимо, положення особистісно орієнтованого підходу передбачають ефективну реалізацію усіх завдань фізичного виховання, де студенти стають активними учасниками навчально-виховного процесу. Між викладачем і студентами виникає особливий вид спілкування, який ґрунтується на взаєморозумінні і співпраці. Оскільки вихованці вищої школи – фактично дорослі люди, що мають більш менш сформовану власну світоглядну позицію, то врахування поглядів, переконань, орієнтація на життєву мету кожного студента є основою для пошуку шляхів реалізації особистісно орієнтованого підходу. Тут виникають певні складнощі, так як кількість студентів на занятті дорівнює кількості висунутих ними потреб. Тому організація та проведення занять має здійснюватися таким чином, щоб задовольнити усі можливі запити.

Так, досліджуючи особистісно орієнтований підхід у фізичному вихованні, С.І. Бєлих і Н.А. Носко вважають, що «сутність даного підходу полягає в тому, що педагогічні дії спрямовуються на розвиток особистості студента. Розвиваючи тілесні якості і рухові навички викладач не повинен упускати розвиток особистих якостей. Це означає, що неправильно ставити завдання формування особистості студентів з певними, наперед заданими

якостями... Навпаки, особистісно орієнтований підхід спирається, головним чином, на власні здібності і схильності зростаючої особистості. Важливим поняттям цього підходу є особистісно-розвиваюча ситуація, для якої можливості застосування фізичного виховання безмежні» [2, с. 87].

Отже, вирішальним моментом при організації навчально-виховного процесу з дисципліни фізичне виховання у рамках особистісно орієнтованого підходу є врахування індивідуальних психологічних та фізичних особливостей. Але, як свідчить практика, деякі студенти, хоч і мають певний життєвий досвід, однак не знають власний потенціал. Часто навіть ті, хто тривалий час займаються спортом, не можуть розкритися в повній мірі. У такому разі кожному викладачеві при доборі фізичних вправ або виду спорту для молоді, важливо звернути увагу на такі психологічні складові, як тип темпераменту, особливості сприйняття і пам'яті, риси характеру. Окрім цього, ні в якому разі, не залишати поза увагою стан здоров'я та рівень функціональних можливостей.

О.В. Омельчук вважає, що «особистісно-орієнтоване навчання можливо реалізувати за умови впровадження в освітній процес досягнень науки та новітніх технологій» [9, с. 70]. Автор зазначає, що «сьогодні така методика навчання вважається найбільш перспективною тому, що спирається на здібності, схильності, інтереси, ціннісні орієнтації, суб'єктивний досвід, забезпечує інтелектуальний розвиток, який виявляється в навчальних досягненнях. Особистість студента виступає в такій методиці навчання дієвою особою, співучасником, суб'єктом та ініціатором процесу своєї освіти» [9, с. 70].

Цілком очевидно, що найповніший розвиток і розкриття здібностей майбутніх фахівців відбувається у колективній діяльності. Важливим є те, щоб студент за сприянням викладача самостійно обрав групу або мікрогрупу, відповідно до спортивних уподобань. Таким чином, при створенні максимально комфортних для умов психологічної взаємодії, з'явиться бажання до самовираження та творчого прояву.

Р.Х. Шаймарданов зазначає, що особистісно орієнтована технологія ставить в центр усієї освітньої системи цілісну, унікальну особистість, яка прагне до максимальної реалізації своїх можливостей (самоактуалізації), відкрита для сприйняття нового досвіду, здатна на усвідомлений і відповідальний вибір в різноманітних життєвих ситуаціях. Тому досягнення особистістю цих якостей проголошується метою виховання. Особистість студента в цій теорії і технології не лише суб'єкт, але суб'єкт пріоритетний; вона є головною метою усієї освітньої системи, а не засобом досягнення якої-небудь абстрактної мети [14, с. 36].

ВИСНОВКИ. Гуманістичний напрямок в освіті є необхідною основою для реалізації особистісно орієнтованого підходу, що полягає у визнанні особистості студента як найвищої цінності, а також

забезпеченні комплексності навчання і виховання, спрямованих на гармонійний розвиток. Успішність навчально-виховного процесу з дисципліни фізичне виховання студентів у вищих навчальних закладах має ґрунтуватися на створенні сприятливих педагогічних умов, які передбачатимуть урахування психологічних і фізичних особливостей кожного студента, що надасть змогу викладачеві шляхом застосування новітніх технологій сприяти свідомому та творчому розкриттю потенційних можливостей майбутніх фахівців.

Подальші перспективи. Подальшу перспективу вбачаємо у дослідженні умов, принципів щодо реалізації особистісно орієнтованого підходу в процесі фізичного виховання студентів вищих навчальних закладів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аксьонова О. П. Особистісно зорієнтоване фізичне виховання студентів: визначення поняття // Вісник Запорізького національного університету. – Запоріжжя, 2009. – Випуск 2. – С. 5-8.
2. Белых С.И. О совершенствовании подготовки преподавателей для осуществления личностно ориентированного физического воспитания студентов / Белых С.И., Носко Н.А. // Научный часопис : [збірник наукових статей] / М-во освіти і науки України; Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова / за ред. Г. М. Арзютова. – К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2013. – (Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури / Фізична культура і спорт /). – Випуск IV (29). – С. 86-92.
3. Гладощук О. Г., Тонконог В. М. Развитие руковых качеств у студентов за направком професійно-прикладної фізичної підготовки у вищому технічному навчальному закладі // Научный часопис : [збірник наукових статей] / М-во освіти і науки України; Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова / за ред. Г. М. Арзютова. – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. – (Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури / Фізична культура і спорт. – Випуск 3К2 (57) 15. – С. 78-81.
4. Голованова Е. В. Организация творческой деятельности учащихся на уроке на основе личностно-ориентированного подхода // Педагогические науки. – 2010. – № 2. – С. 27-31.
5. Коваленко О. Е. Особистісно орієнтовані технології в підготовці майбутнього педагога. – 2012. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/.../2012.../Koval.pdf
6. Кузнецова І. А. Проблема гуманізації взаємовідносин викладачів і студентів у процесі контролю знань у поглядах видатних діячів XIX століття // Інженерні та освітні технології. – 2015. – № 3 (11). – С. 65-68.
7. Лаппо В. В. Провідні засади оптимізації духовних потреб студента в умовах сучасної вищої школи // Інженерні та освітні технології. – 2015. – №3 (11). – С. 74-76.

8. Лукьянова М. Здоровьесберегающие ресурсы личностно-ориентированного обучения // Учитель. – 2007. – № 6. – С. 58-61.

9. Омельчук О. В. Особистісно-орієнтований підхід в процесі вивчення природничо-наукових дисциплін – основа формування професійної компетентності майбутнього вчителя фізичної культури // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : наук. монографія / за ред. С. С. Єрмакова. – Харків : ХДАДМ, 2010. – № 8. – С. 68-70.

10. Орел В. В. Особистісно орієнтований підхід до фізичного виховання студентів. – 2008. – Режим доступу: <http://archive.nbuv.gov.ua>.

11. Педагогічний словник / [за ред. М. Д. Ярмоченка]. – К. : Педагогічна думка, 2001. – 516 с.

12. Степанов Е. Н. Личностно ориентированный подход в педагогической деятельности // Воспитание школьников. – 2003. – № 2. – С. 2-5.

13. Тинний В. І. Психолого-педагогічні умови актуалізації індивідуальних особливостей студентів у процесі адаптації до сучасного навчального середовища // Наукові записки : [збірник наукових статей] / М-во освіти і науки України; Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова; укл. Л. Л. Макаренко. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2010. – Випуск LXXXVI (86). – С. 196-204.

14. Шаймарданов Р. Х. Личностно ориентированная профессиональная подготовка будущего учителя // Педагогическое образование и науки. – 2003. – №3. – С. 36-42.

15. Яценко С. Л. Категоріально-понятійний апарат дослідження проблеми особистісно орієнтованого навчання. – 2006. – Режим доступу: <http://eprints.zu.edu.ua/1325/1/555.pdf>

V.V. Kolosovska

Bila Tserkva Naional Agrarian University

str. Franka, 68, t. Bila Tserkva, 09100, Ukraine. E-mail: vlada-k74@ukr.net

THE PROBLEM OF APPLYING THE PERSONALITY ORIENTED APPROACH IN PHYSICAL EDUCATION INSTITUTIONS STUDENTS

Annotation. Purpose. Analysing scientific educational literature for the basic concepts of the personality oriented approach in physical education of students of higher education institutions. **Methodology.** Analysing and summerising scientific researches on practical application of the personality oriented approach in educational institutions. By applying methods of observation and interviewing students the teaching staff of the Physical Training Division discovered the components that provided for the structure of the educational process based on the personality oriented approach. **Results.** It has been established that the notion of ‘the personality oriented approach’ is a synthesized scientific term providing for humanization of education where the student is at the centre. The article shows that realization of this approach requires teachers to direct their effort towards active creative and independent discovery of students’ potential with regard to their individual characteristics. **Practical value.** It is confirmed that the personality oriented approach is necessary to organize curricular and extra-curricular physical training classes to implements health care functions as well as plays an important part in building students’ positive attitude towards physical training classes and sports.

Key words: personality, oriented, approach, physical education, students.

REFERENCES

1. Aksenova, O.P. (2009), “Osobystisno zoriientovane fizychnе vykhovannia studentiv: vyznachennia poniattia”, Visnik Zaporozhia national university, no. 2, pp. 5-8.

2. Belyih, S.I., Nosko, N.A. (2013), “Osovershenstvovaniі podgotovki prepodavateley dlya osuschestvleniya lichnosno orієntirovannogo fizicheskogo vospitaniya studentov”, *Naukoviy chasopis* : [zbirnik naukovih statey], Kiev, NPU of the name of M.P. Dragomanova, no. IV (29), pp. 86-92.

3. Gladoshchuk, O.G., Tonkonog, V.M. (2015), “Rozvytok rukhovyykh yakosteі u studentiv za napriamkom profesiіno-prikladnoi fizychnoi pidgotovky u vyshchomu tekhnichnomu navchalnomu zakladi”, *Naukoviy chasopis* : [zbirnik naukovih statey], Kiev, NPU of the name of M.P. Dragomanova, no. 3K2 (57) 15. – pp. 78-81.

4. Golovanova, E.V. (2010), “Organizatsiya tvorcheskoy deyatel'nosti uchashchisya na uroke na osnove lichnostno-orієntirovannogo podhoda”, *Pedagogicheskie nauki*, no. 2. – pp. 27-31.

5. Kovalenko, O.E. (2012), “Osobystisno orієntovani tekhnologii v pidhotovtsi maibutnoho pedahoha”, *Rezhim dostupu*: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/.../2012.../Koval.pdf

6. Kuznetsova, I.A. (2015), “Problema humanizatsiyi vzayemovidnosyn vykladachiv i studentiv u protsesi kontrolyu znan' u pohlyadakh vydatnykh diyachiv KhIKh stolittya”, *Inzhenerni ta osvіtni tehnologiyi*, no. 3 (11), pp. 65-68.

7. Lappo, V.V. (2015), “Provedni zasady optimizatsiyi duhovnih potreb studenta v umovah suchasnoyi vischoyi shkoli”, *Inzhenerni ta osvіtni tehnologiyi*, no. 3 (11), pp. 74-76.

8. Lukyanova, M. (2007), “Zdorovesberegayushchie resursyі lichnostno-orієntirovannogo obucheniya”, *Uchitel*, no. 6, pp. 58-61.

9. Omelchuk, O.V. (2010), “Osobystisno-orієntovanyi pidkhid v protsesi vyvchennia pryrodnycho-naukovykh dystsyplin – osnova formuvannia profesiіnoi kompetentnosti maibutnoho

vchytelia fizychnoi kultury”, *Pedagogika, psihologiya ta mediko-biologichni problemi fizichnogo vihovannya i sportu* : [nauk. monografiya / za red. S. S. Ermakova], Harkiv, no. 8, pp. 68-70.

10. Orel, V.V. (2008), “Osobystisno oriietovanyi pidkhid do fizychnoho vykhovannya studentiv”, *Rezhim dostupu*: <http://archive.nbuv.gov.ua>.

11. Yarmochenk, M.D. (2001), “Pedahohichni slovnyk”, Kyiv, Pedahohichna dumka,

12. Stepanov, E.N. (2003), “Lychnostno oryentirovannyyi podkhod v pedahohicheskoi deiatelnosti” *Vospitanie shkolnikov*, no 2, pp. 2-5.

13. Tinniy, V.I. (2010), “Psykhologo-pedahohichni umovy aktualizatsii indyvidualnykh osoblyvostei

studentiv u protsesi adaptatsii do suchasnoho navchalnoho seredovyshcha”, *Naukovi zapiski* : [zbirnik naukovih statey], Kiev, NPU of the name of M.P. Dragomanova, no. LXXXVI (86), pp. 196-204.

14. Shaymardanov, R.H. (2003), “Lichnosno oriietirovannaya professionalnaya podgotovka budushego uchitelya”, *Pedagogicheskoe obrazovanie i nauki*, no. 3, pp. 36-42.

15. Yatsenko, S.L. (2006), “Katehorialno-poniatiinyi aparat dostidzhennia problemy osobystisno oriietovanoho navchannia” *Rezhim dostupu*: <http://eprints.zu.edu.ua/1325/1/555.pdf>